

АСАБЛІВАСЦІ МОЎНАЙ РЭПРЭЗЕНТАЦЫІ
НЕВЕРБАЛЬНЫХ КАМΠΑНЕНТАЎ
(паводле беларускіх і англійскіх мастацкіх тэкстаў)

Акрамя мовы, якая з’яўляецца асноўным сродкам камунікацыі, чалавечае ўзаемадзеянне адбываецца з дапамогай невербальных складальнікаў, такіх як погляд партнёра, міміка, жэсты, рухі цела, поза, дыстанцыя, тэмп і тэмбр маўлення і інш. Сукупнасць нямоўных кампанентаў называецца *невербальнай камунікацыяй*. На прыкладзе мастацкіх твораў “Альпійская балада” Васіля Быкава і “The long march” Уільяма Стайрана былі разгледжаны невербальныя кампаненты камунікацыі ў складзе аўтарскай рэмаркі, якая ўзнаўляе натуральны ход дыялогу, дапаўняе яго неабходнымі дэталямі, раскрывае псіхалагічныя характарыстыкі персанажаў, дапамагае пранікнуць у іх унутраны свет, пачуцці, перажыванні. Прааналізаваны матэрыял паказаў, што рэпрэзентацыя невербальных кампанентаў моўнымі сродкамі адбываецца з дапамогай дзеясловаў і дапаможных кампанентаў, або канкрэтызатараў. Такія канкрэтызатары адлюстроўваюць эмацыйнасць маўлення, надаюць пэўныя стылістычныя адценні: *варухнуць плячом, кальнуць позіракам, паглядзець з папрокам, сцішана ўскрыкнуць, to say evenly, to be shaking with wrath, to look at somebody with an baby-blue gaze*.

У выніку аналізу мастацкіх твораў было выяўлена: у беларускім творы асноўную ролю выконваюць кінесічныя невербальныя сродкі: жэсты, дзеянні, міміка, эмоцыі (*усё смеючыся вачыма, яна падышла ззаду да Івана і лёгенька кранулася далоняй ягонай худой лапаткі; ён бачыў на твары такую рашучасць уберагчыся ад бяды, якой не прыкмячаў за ўвесь іхні шлях ад лагера; насупленыя дагэтуль бровы яе варухнуліся, і вочы ад нейкае рашучае думкі гулліва бліснулі*). У англійскім творы дамінуюць фанацыйныя невербальныя кампаненты, якія перадаюць сілу голасу, тэмп, рытм, тэмбр (*flat voice broke through the stillness; it was merely a voice which expected to be obeyed; he said again, in a loud but calm voice*).

На нашу думку, выяўленыя асаблівасці абумоўлены наступнымі фактарамі. Па-першае, індывідуальны стыль пісьменнікаў – сістэма змястоўных і фармальных лінгвістычных характарыстык, уласцівых творам пэўнага аўтара, якая робіць унікальным увасоблены ў гэтых творах аўтарскі спосаб моўнай перадачы невербальных сродкаў. Па-другое, спецыфічная тэматычная прыналежнасць твораў – ваенная проза. Галоўныя героі твора Быкава –

прадстаўнікі рознага моўнага асяроддзя. З прычыны недастатковасці вербальных сродкаў яны вымушаны карыстацца невербальнымі для разумення адно аднаго. Для твора Стайрана характэрна ўжыванне невербальных сродкаў, якія суправаджаюць і дапаўняюць маўленне герояў, адлюстроўваючы псіхалагізм камунікатыўных сітуацый і напружаны стан герояў.